

*Maittere Pagola Iriarte*  
*Lezo, Gipuzkoa (1928)*

Aurkibidea

**Biografia**

**Zintak**

**LEZ-047**

- **Proiektua:** Lezoko hizkeraren grabaketak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirretxe Mitxelena, Joxe Luix - Esnaola Arbiza, Imanol
- **Data:** 1998-01-18
- **Iraupena:** 37 min
- **Euskarria:** CD
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

**Pasarteak**

**1. Etxeko ahuntza jan**

- **Erref:** LEZ-047/001
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:37

- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

**Laburpena:**

Agustiñenea etxeko kontuak. Soldaduak etxeetan hartu behar ziren garaiko kontuak (azkenengo gerratean ez, lehenagoko kontuak direla dio). Soldaduek etxeko andreari "patrona" esaten zioten. Elkar ulertzeko zailtasunak, hizkuntzagatik. Soldaduek etxejabeei ahuntza lapurtu eta hura prestatu zien; etxejabek, ordea, jan ondoren konturatu ziren ahuntza beraiena zela.

## 2. Soldaduei ulertzeko komeriak

- **Erref:** LEZ-047/002
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:01:37. **Bukatu:** 00:02:41
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

**Laburpena:**

Soldaduak etxeetan hartu behar ziren garaiko kontuak (azkenengo gerratean ez, lehenagoko kontuak direla dio). Hizkuntzagatik soldaduekin izandako ezulertuak. Hainbat pasadizo kontatzen ditu.

## 3. Bonbila auspoarekin itzali nahi

- **Erref:** LEZ-047/003
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:02:41. **Bukatu:** 00:04:12
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

**Laburpena:**

Lehen, etxeetan ez zegoen argindarrik. Kandela argiarekin, kriseiluekin... ibiltzen ziren. Bonbila auspoarekin itzali nahi zuen emakumearen pasadizoa kontatzen du.

## 4. "¡Miel, miel, mielero... buena miel!"

- **Erref:** LEZ-047/004
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:04:12. **Bukatu:** 00:05:08
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

**Laburpena:**

Eztigilea kalean zihoan, "¡Miel, miel, mielero... buena miel!" esanez. Eta kale horretan bizi zen gizon bat gertutatzen da Maitteren amarengana eta galdegiten dio: "Zein arraiok esan dio horri ni Miel naizela!". Gaztelania ez ulertzearen gorabeherak.

**5. Sanjuandarrei buruzko kontakizuna**

- **Erref:** LEZ-047/005
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:05:08. **Bukatu:** 00:06:13
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak

**Laburpena:**

Garai bateko pasadizoa. Ferrer abizena zuen Pasai Donibaneako alkatearen alde egindako erregu "aldrebesa". Sanjuandarrek gaskoien eragina dutela dio.

**6. "Zamatetakuak, zerriak azak jaten!"**

- **Erref:** LEZ-047/006
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:06:13. **Bukatu:** 00:06:46
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

**Laburpena:**

Sanjuandarrei buruzko kontakizuna. Zamateta baserrikoei Pasai Donibaneako plazatik deika: "Zamatetakuak, zerriak azak jaten!".

**7. "Trumones y relampandangos"**

- **Erref:** LEZ-047/007
- **Iraupena:** 0:00:16. **Hasi:** 00:06:46. **Bukatu:** 00:07:02
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Euskara eta politika

**Laburpena:**

Ume batek eguraldi txarra egin zuela eta eskolan gaztelaniaz esandakoa: "que había habido trumones y relampandangos".

**8. Itogina gelditzeko errezatzen**

- **Erref:** LEZ-047/008
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:07:02. **Bukatu:** 00:07:51

- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

**Laburpena:**

Bere birramonari buruzko pasadizoa. Antza, eguraldi txarra zegoen, eta etxean itoginak zituzten. Birraitonak emaztea erreztatzen bilatu omen zuen eta: "Zertan ari zara?" galdetu zion. Eta emazteak erantzun: "itogina geratzeko erreztatzen"...

## 9. Esaera zaharrak I

- **Erref:** LEZ-047/009
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:07:51. **Bukatu:** 00:09:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak

**Laburpena:**

Hainbat esaera zahar esaten ditu. Abendua, argitu orduko ilundua. Kandelario hotz, juan da negua motz. Kandelario bero, negua gero. Nork nori? Zozoak beleari ipurbeltz! Eta berak baino beltzagoa inork izan ez. Oinezkorik nahi ez, eta zaldizkorik izan ez. Egonda ez da erbirik harrapatzen. Lan asko dagoela adierazteko: borda bete bordari, gauerdikoak baino lan gehiago daukazue... Okin berriak, bahe zuri.

## 10. Esaera zaharrak II

- **Erref:** LEZ-047/010
- **Iraupena:** 0:00:48. **Hasi:** 00:09:00. **Bukatu:** 00:09:48
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak

**Laburpena:**

Haurrak hazi eta nekeak bizi. Ardi txikia beti bildots. Suak eta sabelak zenbat eman, hainbeste eraman. Ez den tokitik, ez dena (deus ez). Zu hor eta ni hemen, eta gure ipunak Flandesen. Hago, neskatxa, hago! Izango dun haritz edo pago. Idiak min, eta gurdiak negar.

## 11. Esaera zaharrak III

- **Erref:** LEZ-047/011
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:09:48. **Bukatu:** 00:10:53
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak

**Laburpena:**

Ikusten ez duen begiak, negarrik ez. Zuhurraren poltsak, bi zulo. Beltzak eta

zuriak, mendian ardiak. Zorrak zor, baina lepoa lodi. Hotza ile motza, baina benetan zorrotza. Zenbat ate, hainbeste maratila. Oilo goseak, kantari. Xox baten pupua eta lau xoxen trapua. Sabeleko hesteak ere haserretu egiten dira. Hankak arinak eta burua arinago, dantza hobeto daki artajorran baino. Zer? Zertzeta, burduntziaren puntan erreta. Errotan egon eta bidean presa.

## 12. Ume denborako jolasak

- **Erref:** LEZ-047/013
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:11:15. **Bukatu:** 00:12:45
- **Multimedia:** audioa online entzungai

### Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

### Laburpena:

Eskolatik ateratakoan, zertan jolasten zuten: txingoketan, sokasaltoan (kanta: jolastu gaitezen euskaldun umeak...), kailoketan, kaniketan, marru-marruketan, gordeketan, kromoketan, "tres navioetan", diabloarekin... Mutilak, pirrilarekin eta reiteneketan. Lagunartean euskaraz egiten zuten beti.

## 13. "Kango, mango haur hau nongo?..."

- **Erref:** LEZ-047/015
- **Iraupena:** 0:00:11. **Hasi:** 00:12:55. **Bukatu:** 00:13:06
- **Multimedia:** audioa online entzungai

### Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

### Laburpena:

Hurrei abesten zien kanta: "Kango, mango haur hau nongo? Ona bada etxerako, gaiztoa bada kanporako".

## 14. "Txalo pintxalo"

- **Erref:** LEZ-047/016
- **Iraupena:** 0:00:12. **Hasi:** 00:13:06. **Bukatu:** 00:13:18
- **Multimedia:** audioa online entzungai

### Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

### Laburpena:

Hurrei txalo eragiteko kantua: "Txalo pintxalo, katua mizpira gainean dago..."

## 15. "Lehengotxu hori"

- **Erref:** LEZ-047/017
- **Iraupena:** 0:00:13. **Hasi:** 00:13:18. **Bukatu:** 00:13:31
- **Multimedia:** audioa online entzungai

### Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

**Laburpena:**

Umearen hatzen mugimenduak imitatuz egiten den kanta: "Lehengotxu hori, behatz-punta hori, beste guztien artean txikia duk hori".

**16. "Eragiozu eskutxoari"**

- **Erref:** LEZ-047/018
- **Iraupena:** 0:00:20. **Hasi:** 00:13:31. **Bukatu:** 00:13:51
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

**Laburpena:**

Haurren eskutxoa eraginez abesten den kanta: "Eragiozu eskutxoari, eskutxo eder galant horri. Behin batari eta gero besteari, eragiozu eskutxoari".

**17. Hatz-izenak**

- **Erref:** LEZ-047/019
- **Iraupena:** 0:00:23. **Hasi:** 00:13:51. **Bukatu:** 00:14:14
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

**Laburpena:**

Hatzen izenak ikasteko: nagia, luzea, bizkorra...

**18. Antzerkia eta dotrina, batzokian**

- **Erref:** LEZ-047/020
- **Iraupena:** 0:00:41. **Hasi:** 00:14:14. **Bukatu:** 00:14:55
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Aisia » Kultura » Antzerkia
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak

**Laburpena:**

Maittere umea zela, batzokian antzerkiak egiten ziren. Bere ama batzokira joaten zen dotrina irakastera. Gerra hasi zenean, zazpi urte zituen.

**19. Elizako antzerkiak**

- **Erref:** LEZ-047/021
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:14:55. **Bukatu:** 00:15:48
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Aisia » Kultura » Antzerkia

**Laburpena:**

Elizan ere egiten zituzten antzerkiak umetan. Antzezlan gehienak gaztelaniaz izaten ziren, eta erlijio gaiak jorratzen zituzten. Berarekin antzezlanetan parte hartutako hainbat kide aipaten ditu.

**20. Garai bateko Lezo**

- **Erref:** LEZ-047/022
- **Iraupena:** 0:00:37. **Hasi:** 00:15:48. **Bukatu:** 00:16:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

**Laburpena:**

Garai batean Lezoko Kale Nagusia nola zen azaltzen du.

**21. Jamot-enea etxea**

- **Erref:** LEZ-047/023
- **Iraupena:** 0:00:28. **Hasi:** 00:16:25. **Bukatu:** 00:16:53
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia

**Laburpena:**

Maittereren etxeak Jamot-enea izena du. Batzuek esaten omen zuten Pikandia-enea izena duela, fatxadako armarria pikanditarrena delako. Etxeko eskrituretan, ordea, Jamot-enea izena agertzen da.

**22. Garai bateko Jamot-eneako etxejabeak**

- **Erref:** LEZ-047/024
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:16:53. **Bukatu:** 00:19:01
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

**Laburpena:**

Garai bateko Jamot-enea etxearen jabeei buruzko kontuak.

**23. Jamot-eneako altzariak eta pianoa**

- **Erref:** LEZ-047/025
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:19:01. **Bukatu:** 00:21:47
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

**Laburpena:**

Garai bateko Jamot-enea etxearen jabeei buruzko kontuak. Etxea utzi zutenean, altzari batzuk, pianoa... bertan utzi zituzten.

**24. Salaberria abizena**

- **Erref:** LEZ-047/026
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:21:47. **Bukatu:** 00:23:25
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

**Laburpena:**

<p>Senide egiten diren Salaberria abizena duten lezoarrak aipatzen ditu.</p>

**25. "Ez nuen uste Lezon bazanik arraunketako gizonik..."**

- **Erref:** LEZ-047/028
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:23:37. **Bukatu:** 00:25:58
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

**Laburpena:**

Juanito Garbizuk Lezoko arraunlariei ateratako bertsoak abesten ditu: "Ez nuen uste Lezon bazanik arraunketako gizonik..."

**26. Gerra denborako oroitzapenak**

- **Erref:** LEZ-047/030
- **Iraupena:** 0:00:54. **Hasi:** 00:26:04. **Bukatu:** 00:26:58
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

**Laburpena:**

Gerra etorri zenean, Maitterek zazpi urte zituen. Soldaduak Lezon non egon ziren azaltzen du. Jendeak alde egin zuen herritik. Pasai Donibane hutsik gelditu zela dio.

**27. Dantza eta euskal kultura**

- **Erref:** LEZ-047/031

- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:26:58. **Bukatu:** 00:27:48
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Aisia » Kultura » Dantza

**Laburpena:**

Inazio Artasoro "Xikiro" hasi zen umeei dantzak irakasten. Txistulariak.

## 28. Gerra aurreko eta ondorengo eskolak

- **Erref:** LEZ-047/032
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:27:48. **Bukatu:** 00:28:44
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

**Laburpena:**

Gerra aurrean, Mirenek eskola zeukan Lezoko plazan. Gerraz geroztik, goiko eskoletara joan behar zuten umeei nahi ta nahi ez. Goiko eskolan, gaztelaniaz ikasten zuten, baita dotrina ere. Elizan, nahi zuenak, dotrina euskaraz ikas zezakeen.

## 29. Gerra aurreko Lezoko elkarteak

- **Erref:** LEZ-047/034
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:29:25. **Bukatu:** 00:29:55
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Aisia » Taberna giroa » Elkarte gastronomikoak

**Laburpena:**

Gerra aurreko Lezoko elkarteak: Gure Borda eta Peña Bixi-bixi. Gerraostean, Peña Bixi-bixi ez zen gehiago ireki.

## 30. Santa Krutzetako feria

- **Erref:** LEZ-047/035
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:29:55. **Bukatu:** 00:30:39
- **Multimedia:** audioa online entzungai

**Gaia(k):**

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

**Laburpena:**

San Krutzetan, Goiko plazan feria izaten zen: barrakak eta baserritarrentzako erremintak egoten ziren. Eliza jendez josten zen Gurutze Santuari musu emateko. Pazkoetan ere feria egiten zen.

### 31. Misioak eta Gurutze Santua kalera atera

- **Erref:** LEZ-047/036
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:30:39. **Bukatu:** 00:33:08
- **Multimedia:** audioa online entzungai

#### Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

#### Laburpena:

Misio batzuetan atera zuten lehenbiziko aldiz Gurutze Santua kalera. Harrez gero, ez dute gehiago atera. Bi misioaldi ezagutu ditu Maritterek. Jesuitak joaten ziren herrira, eta sermoiak izaten ziren aste guztian. Herritarrei ikara handia sartzen zien: dena bekatua eta infernua zen.

### 32. Gurutze Santua

- **Erref:** LEZ-047/037
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:33:08. **Bukatu:** 00:33:58
- **Multimedia:** audioa online entzungai

#### Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak

#### Laburpena:

Lehen, Goierri eta Hondarribi aldetik jende asko joaten zen Gurutze Santura. Gurutze Santuaren jatorriari buruzko bi azalpen: uretan bilatu zutela eta Baionako obispoak ekarria zela entzuna du.

### 33. Sagardotegiak eta Alaietxeko dolarea

- **Erref:** LEZ-047/038
- **Iraupena:** 0:02:39. **Hasi:** 00:33:58. **Bukatu:** 00:36:37
- **Multimedia:** audioa online entzungai

#### Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak

#### Laburpena:

Lezoko sagardotegiak: kalean hiru sagardotegi zeuden, eta Bordatxo baserrian beste bat. Sagardotegian erretzen zituzten sardinei buruzko kontua. Alaietxen dolarea zegoen. Sagardotegiko giroa: gizonak beti kantari. Sanjuandarrak ere Lezoko sagardotegietara joateko ohitura zuten: kantari fama zuten.

**Ahotsak.eus**-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

*2025-12-10*

**CC-by-sa | Ahotsak.eus**

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com